

MUSEU REINA SOFIA

Una novel·la negra on la víctima és una obra d'art

ÁLVARO COLOMER

El 18 de gener de 2006, Natividad Pulido, periodista del diari *Abc*, va publicar un article amb aquest títol: “El Museu

Reina Sofia perd una escultura de Richard Serra de 38 tones de pes”. Es tractava d'Equal-Paralel/Guernica-Bengasi, una obra de caràcter minimalista que l'estatunidenc conegut com el Senyor de l'Acer va crear específicament per a la inauguració del museu que hauria d'obrir Espanya a l'art contemporani. La peça va ser adquirida per l'es-

tat al preu de 36 milions de pessetes i, tot i aquest pagament, no va trigar ni un any en ser emmagatzemada a la nau d'una empresa (Macarrón, SA) especialitzada en el transport i la custòdia d'obres d'art. Dues dècades després, quan algú es va interessar pel seu estat, l'escultura s'havia volatilitzat.

L'escàndol va fer la volta al món i el Reina Sofia es va convertir en la riota del sector. Algunes persones van aprofitar l'ocasió per criticar la gestió del museu, altres per reflexionar sobre la possibilitat que la desaparició fos l'autèntica obra d'art, així com sobre la dificultat de

OBRA MAESTRA
JUAN TALLÓN
ANAGRAMA
320 PÀG. / 19,90 €

concebre com a original la rèplica que l'artista va fer anys després, i un tercer grup va analitzar el fenomen des d'una perspectiva més narrativa: com es pot perdre una escultura de 38 tones? Això últim és el que va decidir fer Juan Tallón després de visitar el Reina Sofia amb l'escriptor César Aira i de quedar tan meravellat amb aquella història que, durant més d'una dècada, es va dedicar a investigar l'assumpte: recerca de documentació, aplec de retalls periodístics, entrevistes a testimonis, xerrades amb experts en art modern i, sobretot, petició d'una còpia de l'expedient

judicial del cas. De fet, aconseguir aquest últim document li va fer perdre tant de temps que, entremig, el gallec no només va escriure un altre llibre, sinó que fins i tot va tenir una filla.

Una intriga periodística

Sobre les seves novel·les, Juan Tallón diu: “Les millors van ser dues o tres que no vaig arribar a escriure mai, que només vaig pensar, i que després simplement vaig oblidar per sempre”, però en aquest cas les dificultats per aconseguir l'expedient judicial no el van fer defallir en el seu desig de descobrir què va passar amb aquell tros d'escultura. El resultat de tant d'esforç és *Obra maestra*, una novel·la basada en la realitat però que, com diu l'autor a la nota final del llibre, també inclou ficció. I aquest és el punt més interessant del volum: perquè, si Tallón no hagués afegit aquest aclariment, els lectors haurien pensat, sense cap mena de dubte, que l'escriptor no havia fet més que transcriure –i en tot cas arreglar– les declaracions recollides per ell mateix al llarg dels anys. *Obra maestra* està composta per un seguit de declaracions de més d'una cinquantena de persones que, d'una forma o una altra, van tenir relació amb el cas.

Aquest reguitzell de testimonis conformen una mena de novel·la negra on la víctima és una obra d'art i on els sospitosos són els següents: el propietari de Macarrón SA, el constructor que va enderrocar la nau on era l'escultura, els funcionaris dels ministeris de Cultura i d'Hisenda que van arruïnar l'empresa que la custodiava, els col·leccionistes privats i els ferroviers de la zona. Tallón aconsegueix convertir un escàndol internacional en una novel·la plena d'intriga però d'aspecte periodístic, i s'afegeix d'aquesta manera a certa tendència que es detecta a la narrativa espanyola i que consisteix en convertir l'art en objecte literari. Ens referim, per posar només dos exemples, a Raúl Quinto i la seva *NOF4*, publicada a Jekyll & Jill, i a les últimes novel·les d'Enrique Vila-Matas. Tallón s'afegeix a aquest corrent amb una novel·la de gran ambició que farà que ens posem les mans al cap i repetim allò de “Quin país, quin país!” ♦♦

Guerra que put i t'esquitxa

LLUÍS ANTON BAULENAS

Amb *La rialla roja* (1904), de Leonid Nikolàievitx Andréiev, novel·lista i dramaturg rus (1871-1919), tornem a

tenir la mateixa sensació de sempre, que els russos van inventar la narrativa moderna en qualsevol de les seves expressions. La novel·la d'Andréiev se'ns fa moderníssima, i si no t'ho diguessin, o simplement canviessis uns quants referents argumentals, podria passar per una novel·la contemporània, fins i tot molt recent pel seu missatge pacifista.

L'argument de *La rialla roja* s'explica ràpidament, i això es pot fer perquè amb les grans novel·les sem-

pre passa. N'expliques l'argument en un parell de pinzellades i el lector s'hi pot posar igualment, que no passa res. No s'ha fet espòiler. *La rialla roja* de seguida et situa enmig de l'horror de la guerra, d'una manera pràcticament expressionista, i tot seguit, enmig de la pau, però sense que sigui impossible esborrar els estralls del camp de batalla. De fet, ni tan sols s'arriba a concretar quina guerra és (un altre detall d'extrema modernitat). Podria ser l'argument d'una novel·la nord-americana protagonitzada per un veterà del Vietnam, per exemple. Andréiev pitja fort l'accelerador expressionista, busca fer-te por, busca comunicar-te l'horror i la bogeria: ningú, guanyis o perdis, surt d'una guerra d'una manera neta.

LA RIALLA ROJA
LEONID ANDRÉIEV
MALES HERBES
TRADUCCIÓ DE
JAUME CREUS
126 PÀG. / 16 €

Acabes boig, t'hi diagnostiquin o no. I la bogeria s'encomana, s'escampa com una taca d'oli a tot el que t'envolta, també a la gent propera.

La vanitat de la vida

La rialla roja no deixa de ser una altra variant d'un dels temes preferits d'Andréiev: la consciència de la vanitat de la vida i de les convencions humanes, que com en el cas d'aquesta novel·la breu es tradueix en un missatge de negació tan violent que anticipa, com diem, maneres de fer i temàtiques de l'expressionisme. Simpatitzant de la Revolució de 1905, va rebutjar la de 1917, no va acabar de lligar bé amb les noves autoritats i es va exiliar a Finlàndia. Gran escriptor de contes,

molt popular, té influències de Tolstoi (obsessió per la mort i la insignificança de la vida) i de Dostoievski (paradoxes psicològiques i religioses). L'interès morbós per les patologies humanes va dur-lo a escriure textos massa pretensiosos, massa al·legòrics, i va ser durament criticat pels intel·lectuals de l'època. Però no és el cas de *La rialla roja*, ja que, probablement, el fet que sigui una novel·la curta el va salvar de les crítiques. Per contra, Andréiev aconsegueix el que vol: burxar en la consciència del lector, encara que sigui a còpia de presentar gairebé un conte de por, de fer-li gairebé mastegar, olorar, tocar, empastifar-se de l'horror de la guerra. Ho repetim: és un llibre d'una absoluta modernitat. ♦♦